Del 1
Begrunnelse og begreper

1. Marka

1.1 Begrepet "marka"

"Marka"
brukes ofte som betegnelse på de større friluftslivsområdene som grenser til byer og tettsteder, og som har direkte atkomst herfra. Marka mot de bebygde områdene er nærturområder for befolkninga. Samtidig kan marka mange steder være stor nok til både heldags- og overnattingsturer.

Markaområdene er av våre mest brukte friluftslivsområder. I dag bor 75 prosent av Norges befolkning i tettsteder og byer, og andelen øker. Den nasjonale friluftslivspolitikken framhever hvor viktig det er å kunne drive friluftsliv i nærområdene. Å ha gode markaområder er av stor verdi for befolkninga i byene og tettstedene.

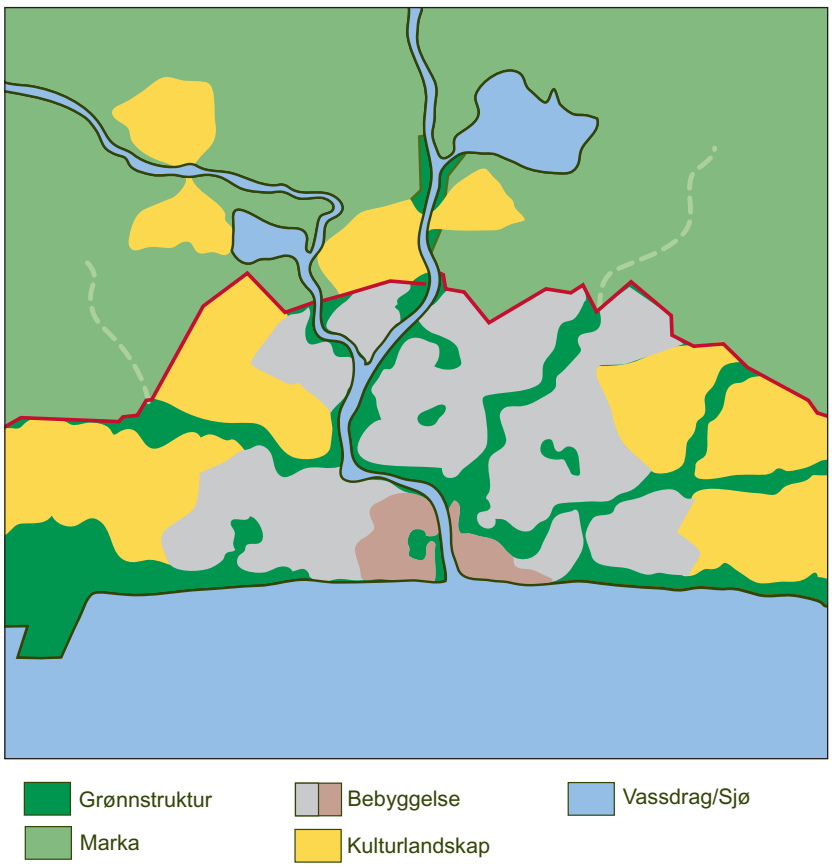
I den nasjonale miljøvernpolitikken er marka prioritert som en viktig kvalitet ved stedene. Det er av nasjonal betydning at markaområdene ivaretas og utvikles for friluftslivet. Dette har Stortinget understreket ved flere anledninger. Vi viser bl.a. til behandlinga av de stortingsmeldinger det er vist til på slutten av dette kapittelet.

I dag bor ca 75 % av Norges befolkning i byer og tettsteder. At den nære naturen ivaretas og utvikles for friluftslivet er avgjørende for deres muligheter for å komme seg jevnlig ut og utvikle forståelse for naturen.

Selv om markaområdene er svært ulike fra sted til sted, er det en rekke likhetstrekk:

- De utgjør naturen inntil byer og tettsteder
- De grenser helt eller delvis direkte mot bebyggelsen
- Det er mange steder direkte atkomst fra boligområder via grøntdrag mot marka
- Det drives mange typer friluftsliv og fritidsaktiviteter her
- De er viktige for folks opplevelse av dyr og planter – det biologiske mangfoldet
- De er viktige for høsting av sopp og bær
- Det er ofte verdifulle kulturminner og kulturmiljøer i marka
- Det er mange brukerinteresser i markaområdene i tillegg til friluftsliv
- Deler av markaområdene har stor verdi for skogsdrift
- Det inngår ofte jordbruksområder i marka
- Delområder er eller har vært drikkevannskilde
- Det finnes ofte mange typer tekniske anlegg her
- Det er ofte større og mindre motsetninger mellom ulike brukerinteresser og friluftslivet
- Det er et press på markaområdene fra ulike typer utbyggings- og utnyttingsinteresser
- De ses på som aktuelle områder for "mange gode formål".

Idealisert by eller tettsted med marka, kulturlandskapet og grønnstrukturen og med sjø- og vassdragsområder.

1.2 Marka og de andre grønne områdene i og ved byer og tettsteder

Grønnstrukturen, marka og det nære kulturlandskapet utgjør det overordna mønster av grønne områder i byer og tettsteder. Elvekorridorer og strandområder langs vatn og sjø utgjør viktige deler av disse grønne områdene. Områdene er viktige som omgivelser for mennesker, for dyre- og plantelivet i og ved byene og for lokalklima og vannsystemer. De er samtidig en forutsetning for friluftslivet i byer og tettsteder.

Kulturlandskap er en betegnelse som brukes på alt landskap som er påvirket av menneskers virksomhet, men begrepet kulturlandskap avgrenses ofte til jordbrukslandskapet som er eller har vært i aktiv bruk. Jordbrukslandskapet kan både danne overgangen mellom bebyggelsen og marka, inngå som en del av marka eller ligge som innslag i de bebygde områdene.

Begrepet **grønnstruktur** brukes om nettverket av store og små naturpregede områder som er integrert i byen eller tettstedet. Grønnstrukturen kan bestå av mange ulike arealtyper og kan variere fra små isolerte områder til sammenhengende strukturer og større områder. For friluftslivet er de større enkeltområdene og de sammenhengende turdrag med turisti- og løypekorridorer de viktige elementene i grønnstrukturen.

De grønne områdene i byer og tettsteder reduseres stadig. En undersøkelse fra 1996 for fire byer viser at bare 20-30% av de naturområdene som fantes i tettstedene på 50-tallet var i behold. Den parkmessige andelen øker på bekostning av områder med naturlig topografi og vegetasjon. I tillegg går grønne lommer stadig til fortetting og utbygging. ("Endringer i grønnstrukturen i noen utvalgte byer og tettsteder fra 50-tallet

til i dag", Halvorsen Thorén og Nyhuus 1996.)

Selv i kommuner som har et uttalt mål å ta vare på grønnstrukturen, behandles i praksis grønnstrukturen som aktuelle områder for lokalisering av "mange gode formål" som skoler, barnehager og idretts- og aktivitetsanlegg. Dette er en del av grunnen til den omfattende reduksjon av arealer og oppbrutte sammenhenger i grønnstrukturen som skjer over tid.

Bevaring og utvikling av grønne områder må ses både i forhold til landskapsbilde, dyre- og plantelivet, kulturmiljøet og for friluftsliv og andre uteaktiviteter. Det ideelle perspektivet er at grønne forbindelser bør ivaretas fra strandsone og elvekorridor, opp gjennom grønnstrukturen og kulturlandskapet og opp til og inn i marka / opp på fjellet / heia. Sammenhengen mellom de grønne arealene er viktig både for planter og dyr og for friluftslivet. Områdene gir dyr og planter mulighet til spredning og vandring mellom ulike områder. For folk er de grønne forbindelsene viktig til kortere turer i nærområdet eller som atkomst inn i marka. De utgjør også gangvegsforbindelser og snarveier til fots eller på sykkel, og må ses i sammenheng med gangvegnettet og sykkelforbindelsene.

For utvikling og forvaltning av grønnstrukturen viser vi til veilederne fra Direktoratet for naturforvaltning "Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder", DN-håndbok 6-1994 og "Grønn by ... arealplanlegging og grønnstruktur", DN-håndbok 23-2003.

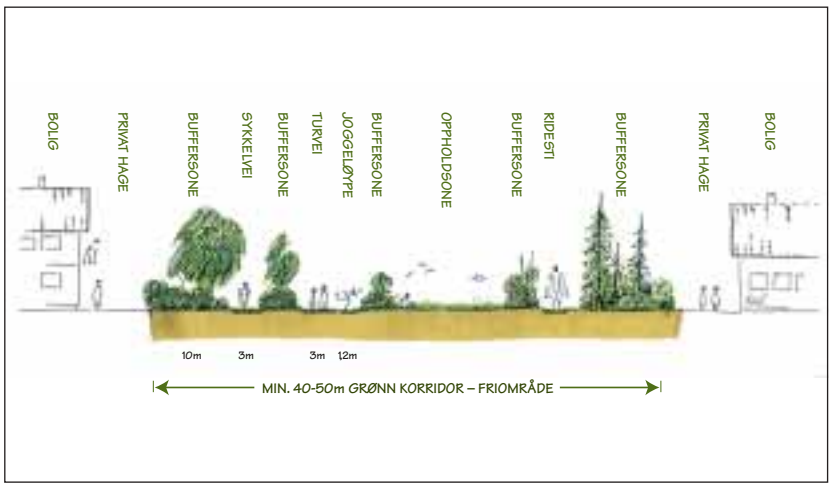
Det vil variere hvordan det er mest hensiktsmessig å utvikle egnet plangrunnlag for forvaltning av de grønne områdene i og ved byer og tettsteder. Forvaltning av marka innebærer ofte andre utfordringer enn grønnstrukturen og kulturlandskapet, så det er ikke alltid hensiktsmessig å behandle disse i en felles plan.

Aktivt drevne jordbrukslandskap er viktig både som grønne områder inne i eller som omgivelse til byen eller tettstedet. Med ferdselsmuligheter langs et nett av gamle og nye veger, opparbeida stier osv. fungerer de mange steder som viktige turområder sammen med grønnstrukturen, marka og områder langs sjø, vatn og elver.

Kulturlandskap som er gått ut av jordbruksdrift er mange steder noen av de mest attraktive deler av marka. De er blitt tilgjengelige områder, men med kulturlandskapets verdier intakt. Det er åpne områder med et rikt planteliv og mange historiske minner. Det er en utfordring å forvalte områdene slik at kulturlandskapsverdiene ivaretas og videreføres også uten aktiv landbruksdrift.

Dersom et turdrag skal oppleves som et skjerma område og inneholde en variert tursti / skiløype med naturlig og variert vegetasjon, må den ha en bredde på 30 – 50 meter. Dersom draget gjennomgående har god bredde, kan det være så smalt som 25 m over korte passasjer. Dersom grøntdraget også skal inneholde flere funksjoner som leikeområder, sykkelsti, ridesti, brøyta turveg / gangveg og skiløype osv. må bredden være større. Dette gjelder også dersom draget går langs trafikkert veg eller langs høgere bebyggelse. Eksemplet er fra Stavanger kommune.
Se ellers DN-håndbok 6-1994 Planlegging av grønnstrukturen i byer og tettsteder og 23-2003 Grønn by ... arealplanlegging og grønnstruktur.

Mange turdrag kunne vært mer attraktive dersom det var satt av mer plass, og bebyggelse og virksomheter var trukket mer tilbake, eller det var gjort andre tiltak for å skjerme turferdselen.

Områdene må likevel sees i sammenheng, og overgangene eller overlappen mellom dem må ivaretas. Typiske eksempler på slike sammenhenger er:

- grøntdrag, turstier og skiløyper som går fra bebyggelsen, gjennom kulturlandskapet og fortsetter innover marka
- vassdrag som kommer fra eller passerer gjennom marka og renner gjennom byen
- parker og grønne områder ved skoler, institusjoner osv. som ligger med tilknytning til marka.

Nærområdene til bebyggelsen, der grønnstrukturen når marka, utgjør nøkkelområder både i grønnstrukturen og marka. Denne sonen må ivaretas spesielt både innen marka- og grønnstrukturplanlegginga slik at den ikke "faller mellom to stoler". På samme måte vil overgangsområder i kulturlandskapet mot marka eller grønnstrukturen mange steder utgjøre viktige overgangsområder.

En innsats for å tilrettelegge turdragene med stier og løyper ville "realisert" store verdier som mange steder ligger unyttet. Mange steder er arealene sikret i plan, ofte eies de også av kommunen, mens ressurser til tilrettelegging ikke blir prioritert. Her er grøntdraget langs bekken sikra i reguleringsplan, men er ikke opparbeida med sti og løype.

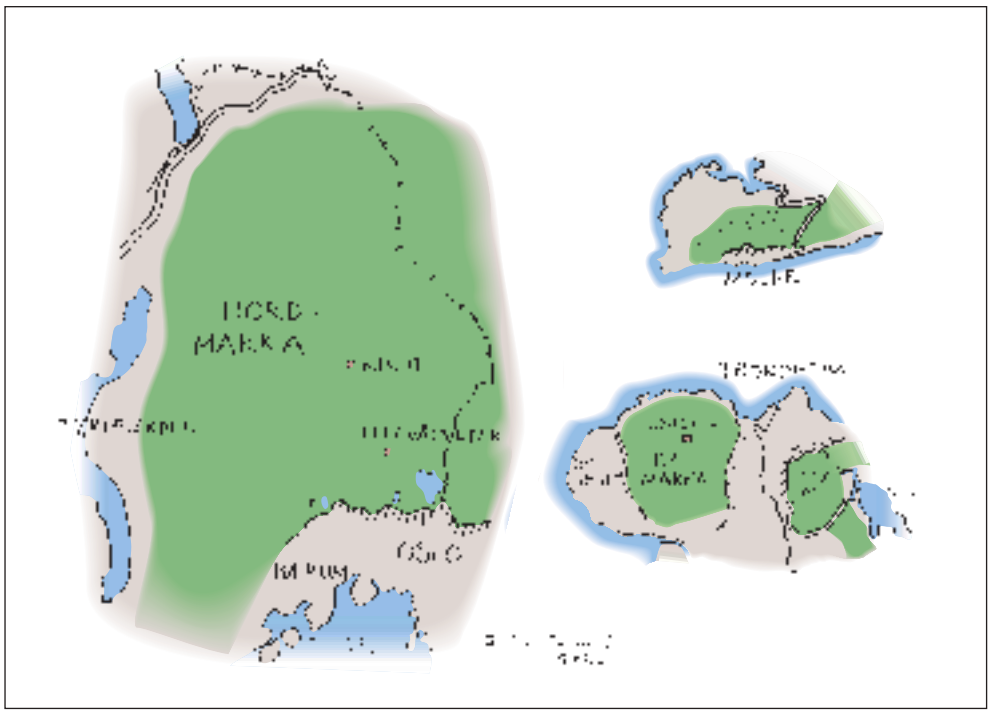
1.3 Markas størrelse og form

Størrelsen og formen på det vi kaller markaområder varierer mye. For noen byer eller tettsteder utgjør marka ett større sammenhengende område. Andre steder kan det være flere større eller mindre områder med eller uten forbindelse mellom. Beliggenheten til marka i forhold til byen eller tettstedet varierer også. Marka for en by eller tettsteds innbyggere kan helt eller delvis ligge i nabokommuner og flere tettsteder kan ha felles markaområder.

Marka assosieres gjerne med skogsterreng. Men fjell og hei, kulturlandskap og strand- og sjøområder kan mange steder utgjøre marka eller være viktige deler av markaområdene. Mange markaområder er klart definert – i forhold til byggesonen og av topografi, eller gjennom en allmenn oppfatning av avgrensinga. I andre tilfeller er avgrensinga uklar. Marka kan gå over i andre omliggende naturområder eller være oppdelt av eller utgjøre "øyer" i jordbrukslandskapet.

Markaplanlegginga bør omfatte arealene som har funksjon som markaområder ved at de er mye brukt til friluftsliv og andre fritidsaktiviteter. I mange tilfeller bør markaplanen også omfatte arealer som går ut over det som tradisjonelt er oppfattet og i dag brukt som markaområder. Den bør ta med områder som det kan være ønskelig å sikre eller utvikle som deler av marka for framtida eller som kan bli viktige som "erstatningsområder" der utbygginger i marka vurderes. Dette er viktig der det er knappe markaområder. Naturområder eller tilgrensende kulturlandskap som er til diskusjon som utbyggingsområder med behov for arealbruksavklaringer, er det særlig viktig å gjennomgå i planarbeidet.

Størrelsen og formen på marka-områdene varierer mye. Skissen viser utstrekninga av en del av Osloområdets markaområder i samme målestokk som marka-områdene i to andre typiske "markabyer", Molde og Trond-heim.

DEFINISJONEN AV FRILUFTSLIV

"Friluftsliv er opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse."
St.meld. nr. 40 (1986-87) Om friluftsliv.

"Friluftsliv blir utøvd av store delar av befolkninga, har lite preg av organisert konkurranse, har få negative miljøkonsekvensar og krev som regel ikkje store private investeringar."
St.meld. nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet.

I markaplanarbeidet vil det være nyttig å ha klart:

- hvilke aktiviteter som er definert som friluftsliv,
- at det finnes mange fritidsaktiviteter som foregår på samme vilkår som friluftsliv i marka,

men også

- at det er fritidsaktiviteter som har interesser i marka som kan være i konflikt med friluftslivet og
- at det kan være konflikter mellom ulike typer friluftsliv.

Når en legger forholdene til rette for friluftslivet, ivaretas også mange andre fritidsaktiviteter som foregår på omtrent samme vilkår som friluftslivet. En del aktiviteter innen idretten ligger i grenselandet mot friluftsliv. Det gjelder f.eks. løpe- og skitrening etter stier og løyper i marka. Det er ikke tvil om at utøvere i skirenn og o-løp, på samme måten som turgåere, setter pris på natur-opplevelsene under sin utøvelse av sporten. Likevel defineres aktivitetene som idrett og ikke friluftsliv.

Motoriserte aktiviteter og fritidsaktiviteter som foregår innen arenaer og på arealer som ikke fungerer som allment tilgjengelige områder, f.eks. alpinbakker og golfbaner, defineres heller ikke som friluftsliv. Men mange typer idrettsaktiviteter kan foregå med utgangs-punkt i tilrettelegginga for friluftsliv uten at det skaper motsetninger. Det kan gjelde mindre barneskirenn på arealene ved en romslig innfallsport til marka, et o-løp midt i uka fra en utfartsparkeringsplass osv. Mens det ikke er tvil om at f.eks. hopp- og alpinbakker, mye brukte arenaområder for langrenn og golfbaner må ses på som idrettsområder, selv om de i perioder vil være tilgjengelig for allmenn ferdsel og friluftslivsbruk i noen grad kan ivaretas.

Utøvelse av en del former for friluftsliv kan også komme i konflikt med andre. Når f.eks. tursykling og turridning får stort omfang eller foregår lite hensynsfullt, f.eks. i stor fart eller etter stier med mange turgåere, vil disse friluftslivsaktivitetene være i konflikt med turgåerne. Jakt i marka vil være konfliktfylt. Det gjelder særlig i områder nært til bebyggelsen og dersom det jaktes i helgene.

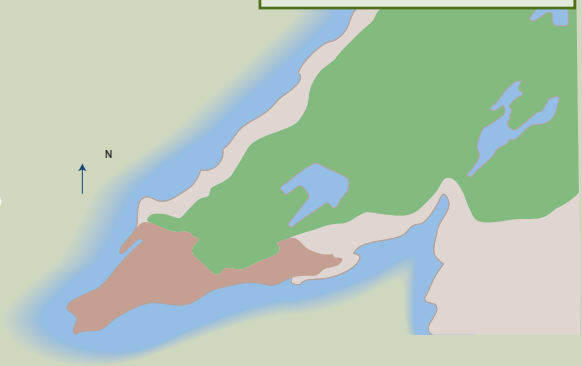
MARKAS STØRRELSE OG FORM

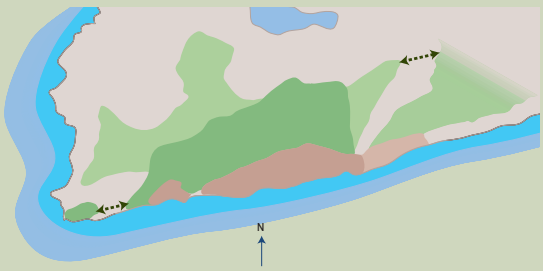
Her er noen eksempler på ulike typer marka-situasjoner:

I illustrasjonen av hvordan markaområdene kan variere i form, beliggenhet og størrelse har vi tatt utgangspunkt i områdenes geografiske utstrekning, hva som defineres og oppfattes som "marka", men også på områder som kan utgjøre et potensiale og muligheter for utvidelser eller aktivisering av nye områder.

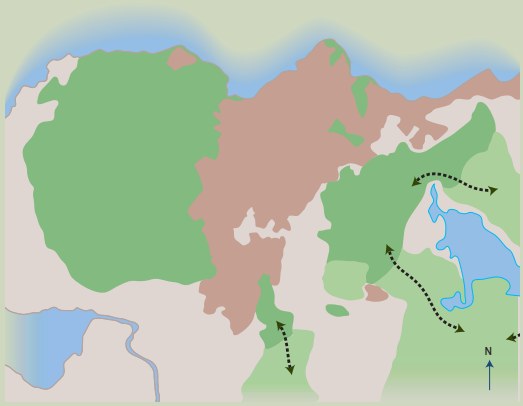
Bodø, 40.000 innbyggere, ligger med en klassisk stor og variert mark nær inn til byen. Det som regnes som marka har et areal på ca 150 km². Her er både skog og fjell og en variert natur med vatn og vassdrag. Bodømarka har sammenheng med større skog- og fjellområder.

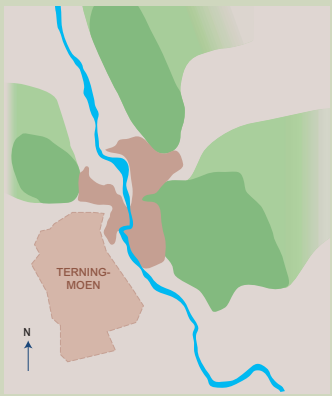

Molde, 25.000 innbyggere, har et lite, men høgkvalitets markaområde som ligger inntil byen på nordsida. Det som regnes som marka har et areal på ca 30 km². Her er varierte skogområder og åpne øvre områder. Moldemarka har sammenheng med større kuperte skog- og fjellområder mot nordvest, nord og nordøst.

Trondheim, 155.000 innbyggere, har høgkvalitets markaområder både på øst-, vest- og sørsida av byen. Bymarka, på vestsida av byen, er et variert og avgrensa område på ca 80 km². Strindamarka øst for byen er et kupert område på ca 35 km². Denne har forbindelse øst- og sørover mot meget store naturområder i nabokommuner som er lite tilrettelagt. Tillermarka sør for byen er et slakt lite område som fortsetter videre sørover mot det kuperte Vassfjellet. Her er det et stort potensiale for økt bruk og tilrettelegging.

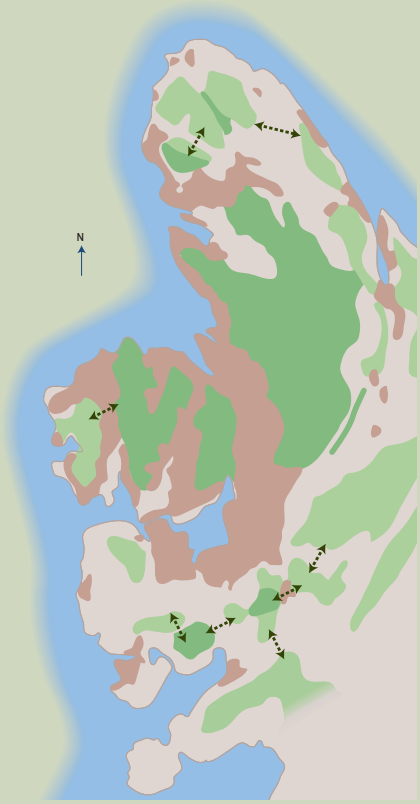

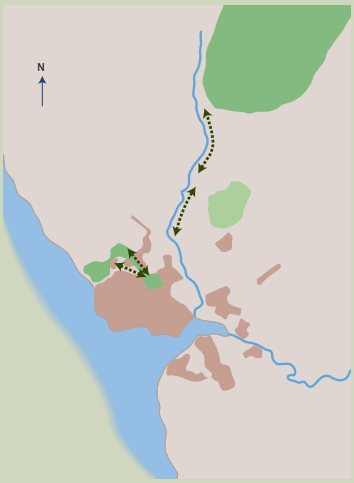

Elverum, 20.000 innbyggere, har nær ubegrensa naturområder både på øst- og vestsida av Glåmma. Deler av områdene på sørvestsida av sentrum er forsvarets øvingsområde Terningmoen, og har begrensa tilgjengelighet på grunn av forsvarets virksomhet. Områdene som er tilrettelagt og fungerer som "mark" har en størrelse på ca 50 km². Markaområdene har sammenheng med vide skogsområder østover og mot "Hedmarksvidda" i nordvest.

Bergen, 230.000 innbyggere, har større markaområder – byfjellene – som ligger som store, sammenhengende områder på østsida av byen og en del mindre områder i tillegg. Byfjellene regnes å ha en størrelse på ca 60 km². De stiger bratt opp fra byen og når opp i snaufjell og spredt skog i øvre deler. Noen av byfjell-områdene har sammenhenger til større naturområder.

Andre eksempler på byer med "klassisk" "bymark" er Kristiansand, Oslo, Hønefoss, Lillehammer og Steinkjer.

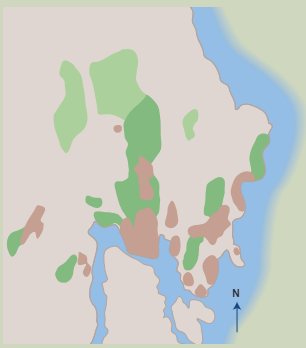

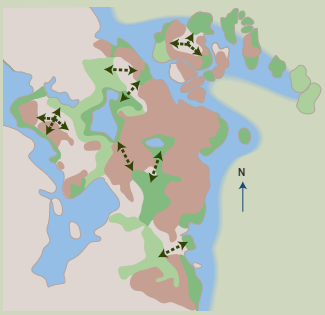

Hamar, 30 000 innbyggere, har Furuberget og Frøbergsberget på ca 2 km² nord for byen som sin viktigste bymark. To øvrige skogteiger ved bebyggelsen og ca 1 mil strandlinje langs Mjøsa utgjør viktige nære turområder i tillegg. Byen er ellers omkransa av høgproduktive jordbruksområder. De utgjør viktige turområder vinters tid og gir muligheter for utvikling av turmuligheter og sammenhenger. Noe er utviklet, bl.a. Ottestadstien sør for byen, og mer kan utvikles, bl.a. forbindelser opp til Vangsåsen. Dagsutfartsområdet Vangsåsen, ca 8 km øst for byen på oversida av jordbrukslandskapet, strekker seg vidt nordover "Hedmarksvidda".

Tønsberg, 35.000 innbyggere, har en rekke mindre naturområder av høg kvalitet i et variert kulturlandskap som sine markaområder. Områdenes størrelse er til sammen ca 7 km². Områdene er i varierende grad tilrettelagt. Det er utviklingsmuligheter ved å tilrettelegge sammenhenger i nye kombinasjoner av natur- og kulturlandskap.

Mange byer og større tettsteder med landbruksarealer som omgivelser bl a i Østfold, Vestfold og Akershus, har en situasjon som likner Tønsbergs med kulturlandskap med begrensa innslag av naturområder som "mark".

Byområder som **Stavanger**, 110.000 innbyggere og 80.000 i nære nabokommuner, kan ikke sies å ha markaområder i tradisjonell forstand. Her utgjør de mindre naturområdene, kulturlandskapet og grønnstrukturen i de bebygde områdene og jordbrukets kulturlandskap som omgir byene, sammen med områdene langs vassdrag og sjø, de nære områder for friluftslivet. I praksis må innbyggerne til nabokommunene for å finne større sammenhengende naturområder.

Nasjonale miljømål:

Overordna miljømål er trukket opp i St.meld. nr. 25 (2002-2003) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Hensynet til friluftslivet og natur- og kulturmiljøet er de viktige overordna målene med å forvalte naturen i og ved byene og tettstedene. For disse miljøområdene gjelder følgende mål:

Mål for friluftslivsarbeidet

Strategisk mål:

Alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen for øvrig.

Nasjonale resultatmål:

- Friluftsliv basert på allemannsretten skal holdes i hevd i alle lag av befolkningen.
- Barn og unge skal gis mulighet til å utvikle ferdigheter i friluftsliv.
- Områder av verdi for friluftslivet skal sikres slik at miljøvennlig ferdsel, opphold og høsting fremmes og naturgrunnlaget bevares.
- Ved boliger, skoler og barnehager skal det være god adgang til trygg ferdsel, lek og annen aktivitet i en variert og sammenhengende grønnstruktur med gode forbindelser til omkringliggende naturområder.

Mål for bevaring av biologisk mangfold

Strategisk mål:

Naturen skal forvaltes slik at arter som finnes naturlig sikres i levedyktige bestander, og slik at variasjonen av naturtyper og landskap opprettholdes og gjør det mulig å sikre det biologiske mangfoldets fortsatte utviklingsmuligheter.

Nasjonale resultatmål:

1. Et representativt utvalg av norsk natur skal vernes for kommende generasjoner.
2. I truede naturtyper skal inngrep unngås, og i hensynskrevende naturtyper skal viktige økologiske funksjoner opprettholdes.
3. Kulturlandskapet skal forvaltes slik at kulturhistoriske og estetiske verdier, biologisk mangfold og tilgjengelighet opprettholdes.
4. Høsting og annen bruk av levende ressurser skal ikke føre til at arter eller bestander utryddes eller trues.
5. Menneskeskapt spredning av organismer som ikke hører naturlig hjemme i økosystemene, skal ikke skade eller begrense økosystemenes funksjon.
6. Truede arter skal opprettholdes på eller gjenoppbygges til livskraftige nivåer.
7. De jordressurser som har potensiale for matkornproduksjon, skal disponeres slik at en tar hensyn til framtidige generasjoners behov.

Mål for bevaring av kulturminner og kulturmiljøer

Strategisk mål:

Mangfoldet av kulturminner og kulturmiljø skal forvaltes og ivaretas som bruksressurser, og som grunnlag for opplevelse og videreutvikling av fysiske omgivelser. Kulturminner av nasjonal verdi skal bevares som kunnskapskilder og som grunnlag for opplevelser for dagens og framtidens mennesker.

Nasjonale resultatmål:

- Det årlige tapet av kulturminner og kulturmiljøer som følge av fjerning, ødeleggelse eller forfall, skal minimeres, og skal innen år 2008 ikke overstige 0,5 prosent årlig.
- Det representative utvalget av kulturminner og kulturmiljøer skal bevares i en tilstand som tilsvarer 1998-nivå, og fredete bygninger og anlegg skal ha ordinært vedlikeholdsnivå innen år 2010.
- Den geografiske, sosiale, etniske og tidsmessige bredde i varig vernede kulturminner og kulturmiljøer skal bedres, slik at svakt representerte og manglende hovedgrupper er representert med flere objekter innen år 2004 i forhold til 1998-nivå.

Det vises ellers til St.meld. nr. 25 (2002-2003), og Stortingsmelding nr. 24 (2000-2001), jf. Internettadresse: *www.odin.dep.no/md/* og Stortingets behandling av Stortingsmelding nr. 24, Innst. S. nr. 295 (2000-2001), *www.stortinget.no*.

Andre overordna rammer for markaforvaltninga:

Stortinget har behandla rammer for forvaltning av bynære markaområder i flere sammenhenger, bl.a. knytta til miljø i byer og tettsteder, friluftsliv og skogbruket. Her refereres noe fra to stortingsmeldinger:

Utdrag fra St.meld. nr. 23 (2001-2002) Bedre miljø i byer og tettsteder

4.3 Bevare og utvikle grønnstruktur og markaområder

En sammenhengende grønnstruktur, supplert med enkeltstående grønne lunger, utgjør et av hovedelementene i en miljøvennlig by- og tettstedsstruktur. For store byområder er det viktig at sammenhengen i grønnstruktur og vannmiljø sikres på overordnet regionalt nivå som element i bystrukturen, på linje med det regionale utbyggingsmønsteret og transportsystemet. Utfordringen om å ivareta grønnstrukturen til beste for befolkningen er særlig viktig i byene og de større tettstedene. Stortinget har pekt på at hensynet til grøntareal for barns lek vil være en viktig politisk premiss ved utformingen av utbyggingspolitikken og transportsystemene.

… … …

Utviklingen av et miljøvennlig transportsystem bør ses i sammenheng med grønnstrukturen. Gang- og sykkelveger kan legges til grønne områder som et godt alternativ til trafikkerte hovedveger, dersom dette samtidig gir raske og effektive forbindelser. Gang- og sykkelvegene må i slike situasjoner utformes på en måte som ikke forringer de grønne områdenes kvaliteter.

Jordbrukslandskapet som omkranser mange byer er attraktive områder for friluftsliv og ferdsel for bybeboerne. Ferdselsnettet i disse områdene bør bevares og videreutvikles som viktige forbindelser mellom grønnstrukturen og de by- og tettstedsnære markaområdene. Avtaler med grunneierne for å sikre varig bruk av lokale ferdselsnett kan være nødvendig.

Naturområdene rundt byene og tettstedene bør ivaretas og utvikles som attraktive bynære markaområder for friluftsliv. I stortingsmelding nr. 39 (2000-2001) om friluftsliv legges det opp til at alle kommuner med tettstedsnære markaområder skal ha en markagrense og en plan for forvaltningen av marka innen 2006. Videre heter det at plan- og bygningsloven skal gjøres bedre egnet til å ta vare på natur-, kulturminne- og friluftsinteressene i slike områder. Det skal utarbeides en håndbok i planlegging og forvaltning av markaområder.

I energi- og miljøvernkomitéens merknader til bymiljømeldinga heter det bl.a.:
Fleirtalet i komitéen, alle unnateke medlemmene frå Framstegspartiet, viser til verdien av at alle større kommunar med grense mot skog og utmark utarbeider plan for forvaltning av desse områda innan 2006. Fleirtalet sluttar seg til at dette planarbeidet vert utført etter denne framdriftsplanen.

Det vises ellers til St.meld. nr. 23 (2001-2002), jf. Internettadresse: *www.odin.dep.no/md/* og Stortingets behandling av denne, Innst. S. nr. 246 (2001-2002) *www.stortinget.no*.

Utdrag fra St.meld. nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet

7.4 Marka

7.4.2 Utfordringar

Forvaltninga av markaområda byr på mange store utfordringar på grunn av utbyggingspresset, miljøverdiane, dei økonomiske interessene og dei mange brukarinteressene. Det er eit mål å utnytte områda og alle ressursane her på ein samfunnstenleg måte. Ei viktig prioritering er å leggje til rette for at friluftsliv er eit sentralt element i all planlegging, og å sikre at all verksemd i desse områda tek omsyn til friluftsliv og dei verdiane det byggjer på. Plan- og bygningslova er det viktigaste verkemidlet for å handtere desse utfordringane. Omsynet til friluftslivet i markaområda må derfor vurderast i samband med revisjon av plan- og bygningslova, og lova bør endrast slik at det blir betre høve til å ta omsyn til friluftslivsinteressene i markaområde. I planlovutvalet si første delutgreiing ligg det framlegg og føringar som vil kunne betre høvet til å ta omsyn til friluftsinteressene i markaområda.

Landbruksdepartementet arbeider for tida med utforming av ei ny skoglov. Gjeldande lov har ein eigen § 17 b som

kan nyttast til å styre skogbruket i område av særleg verdi for friluftsliv og naturvern. Landbruksdepartementet vil vurdere alternativ for vidare utvikling av denne regelen. Det kan òg vere aktuelt å styrke omsynet til friluftsliv i andre lovreglar, t.d. dei reglane som gjeld omsynet ved hogst meir generelt.

Omsynet til friluftsinteressene kan oppsummerast i to hovudmål:

- Å verne mot omdisponering til utbyggingsføremål.
- Å halde natur- og kulturmiljøet i alle delar av marka mest mogleg intakt, variert og opplevingsrikt.

Ei heilskapleg og langsiktig forvaltning av markaområda er naudsynt for å nå desse måla. Kommunane bør derfor setje klare mål for forvaltninga gjennom juridisk bindande planar der omsynet til friluftslivsinteressene blir lagt større vekt på. Gjennom planen bør marka avgrensast og delast inn i fleire soner som blir forvalta på ulikt vis når det gjeld tiltak som krev løyve, til dømes etter skoglova og plan- og bygningslova. Ein slik plan med ei markagrense mellom utbygging og viktige friluftsområde bør etablerast i alle kommunar med tettstadnære markaområde innan 2006. Det er viktig at planen og grensa blir vedteken med juridisk binding. Til hjelp i dette arbeidet vil kommunane få ei ny handbok i planlegging og forvaltning av markaområda som er under utarbeiding i Direktoratet for naturforvaltning.

I tillegg til å lage ein plan for markaområda med markagrense og soneinndeling, er det sentralt å leggje vekt på samanhengen mellom markaområda, kulturlandskapet, strandsona og grøntstrukturen. Kartlegging og planar for marka må derfor sjåast i samanheng med kartlegging, verdivurdering og planlegging for grøntstrukturen og tilsvarande arbeid for strandsona og kulturlandskapet. Dette er viktig for å unngå å skape barrierar mellom bustadområde og område for friluftsliv og for å leggje opp til miljøvennleg tilkomst til område for friluftsliv frå bustadområde/ lokalmiljø og skular.

Det bør ikkje vere lettvint å byggje ned område for friluftsliv når ein treng nye areal til utbygging. Det må stillast strenge krav om fortetting innanfor eksisterande byggeområde før ein kan ta natur- og friluftsområde i bruk til andre føremål. Ved val av utbyggingsareal må kommunen leggje vekt på å ta vare på område med stor verdi for friluftsliv. Nye bustadområde må òg sikrast tilkomst til marka og daglege gjeremål på ein miljøvennleg måte – gjennom eit attraktivt nettverk av grøntstruktur.

… … …

Når det gjeld kvaliteten på markaområda er det grunn til å merkje seg at befolkninga i større byar og tettstader er dei som i størst grad legg vekt på fråvær av støy i friluftslivsområde. Kommunane må derfor unngå å lokalisere støyande verksemd slik at område brukt til friluftsliv blir ramma. Fleire av markaområda strekkjer seg over fleire kommunar. Interkommunalt samarbeid og engasjement frå fylkesnivået er derfor viktig for å unngå at utbyggingar, skogbruksaktivitet m.m. splittar opp og reduserer kvaliteten på og tilgjenget til markaområde. Det er eit mål at ein i alle fylkesplanar innarbeider retningslinjer for planlegging og bruk av markaområda på friluftslivet sine premissar. Dette bør skje innan 2006.

Det vises ellers til St. meld. nr. 39 (2000-2001), jf. Internettadresse www.odin.dep.no/md/.

Merknader fra energi- og miljøkomiteen til friluftslivsmeldinga

Komiteen … … … mener friluftslivspolitikken må ha som mål å fremme friluftsliv for alle i harmoni med naturen, og der hovedvekten legges på ikke konkurranseprega og ikke motoriserte fritidsaktiviteter som foregår på allment tilgjengelige, naturprega områder. Det å kunne ferdes og oppholde seg i friluft er for mange en viktig del av tilværelsen, og kan ikke erstattes med andre aktiviteter. Det må være et grunnleggende prinsipp at vår egen generasjon har et ansvar for å gi kommende generasjoner like god tilgang til naturopplevelser som vi selv har. Det blir stadig færre områder i Norge som er uberørt av tekniske inngrep og vi må gi sterkere beskyttelse av områder og naturkvaliteter som også våre etterkommere har rett til å oppleve. Friluftslivet har en egenverdi i form av den umiddelbare gleden ved selve friluftslivsaktiviteten, naturopplevelsene og muligheten til rekreasjon, avkopling og samvær med familie og venner. Komiteen mener friluftsliv også er et virkemiddel i det helsefremmende og forebyggende arbeidet. Friluftsliv gir mennesker bedre helse, bedre livskvalitet, bidrar til å bedre forståelsen for en økologisk bærekraftig utvikling og er en viktig ressurs i næringssammenheng for mange distrikter.

Det vises til Inst. S. nr. 114 (2001-2002), jf. Internettadresse *www.stortinget.no*.

Under punkt 6.3 Tema: Jord- og skogbruk er det referert fra St.meld. nr. 17 (1998-99) Verdiskaping og miljø – muligheter i skogbrukssektoren (Skogmeldinga).